

9492

891-99

5-23

ԵԴՈՒԱՐԴ

ՎԻՊԵՍԵՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ

ԵՐԷՑ ԵՂԵՍԲ ՍՐԱՊԵԱՆ

= 1856 =

91.99

5-23

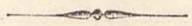

391.99

5 - 23

ԵՂՈՒՆԵՐԴ

48

ԱՐԳԵՍՏՆՈՒԹԻՒՆ

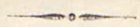
ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

4057

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ
ԵՐԷՑ ԵՂԵՐՑ ԱՐԱՊԵԱՆ

= 1856 =

22/3

812
40

2003

ՆԴՈՒԱՐԴ

ՄԻՊԵՍԵՆՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

() ր մը որ մինակ խուցս նստած վիպա-
սանութեանս վերջի տողերը գրելու վրայ
էի , բարեկամներէս մէկը ինծի այցելու-
թեան եկաւ ու զիս աշխատանքի վրայ տես-
նալով հարցուց թէ ինչ է գրածս .

« Միպասանութիւն մը կը շինեմ ըսի
իրեն »

— Ետքը միտք ունիս տպել տալու ,

— « Հրաման տուր ինծի որ քեզի կար-
» թամ ու թէ որ հաւնելու ըլլաս անա-
» տէն կարելի թէ տպել տամ »

Ես ըսելով վիպասանութիւնս կարգացի
բարեկամիս : Հաւնեցաւ ու զիս գովեց :

— «Ի այց կը ցաւիմ որ , ըսաւ , փութ
»տեղը աշխատեր ես . »

— «Ինչ պատճառաւ . »

— « Որովհետեւ աս տեսակ գիրք մը մեր
»ազգը չի կարթար , մանաւանդ թէ հայ-
»երէն գրուած է : »

— «Ի այց ես ալ հայ եմ պարոն , մի թէ
»օտար լեզուով պիտի գրէի . »

— «Իրաւունք ունիս , սիրելի բարեկամ ,
»բայց նայէ ուրիշ որչափ վիպասանու-
»թիւններ կան որոնք տաճկերէն ալ գըր-
»ուած ըլլալով ամենուն անծանօթ են . »

— «Կարելի է թէ տաճկերէն գրուած
»ըլլալուն համար է որ մեր ազգն ալ չու-
»ղէր կարթալ : »

— « Հրամանոց բան մը ունիմ հարցնե-
»լու , բարեկամ , ինչ մտքով աս գիրքը
»կուզես ազգին մէջ տարածել . »

— «Ես մտքով թէ նախ եւ առաջ իմ
»ազգիս գիրք մը ընծայած կըլլամ ու մեր
»մատենագրութեան ծառայութիւն մը
»կ'ենամ . երկրորդ որ՝ մեր գէշ սովորու-
»թիւնները՝ որոնք աս գրքին մէջ ազելի
»հնկարելու ջանք եմ ըրած՝ կ'ուզեմ ազ-
»գիս յիշել , ինչպէս որ գիտենք թէ վի-
»պասանութեան մը բուն նիւթը ան է . »

«Երբորդն ալ թէ որ ընթերցողք մատ-
«եանիս հաւանութիւն տան՝ ան ալ ինծի
«ուրախութիւն ու պարծանք մը նէ .

— «Ես ալ ար կը յիշեմ հրամանոց թէ
«մեր ազգին մէջ գիրք կարդացող քիչ կը
«գտնուի . »

— «Բայց իմ գիրքս ձանձրանալի չէ
«կարծեմ ու պարզ աշխարհաբար լեզ-
«ուով ու նոր ոճով գիրք ըլլալուն ամէն-
«քը սիրով կրնան կարթալ . »

— «Ուրիշ բան մը նալ կայ աղէկ գիտցիր
«որ արգելք մը կ'ելլէ ու գրքիդ ընթեր-
«ցաւ մը կը խաբանէ ամէնուն .

— «Վ իպատանութեանս մէջ արգիլելու
«բան չի կայ . մի թէ կրօնքի դէմ բան
«կար . . .

— «Չէ ,

— «Տէրութեան վրայ . . .

— «Ե՛ն ալ չի կայ ,

— «Ուրեմն մնաց մինակ աշխարհային
«դիպուածներս որոնք պատմեր եմ ,

Արդ Վրայ ալ շատ դիպուածներ կան
այն , արդ մի թէ սէրը բնականէ դուրս
բան մը նէ . կարծեմ թէ աշխարհքս ամէն
բան գրեթէ սիրոյ հետեւանքներն են .
ցցուր ինծի Վիպատանութիւն մը ինչ լեզ-

ուէ ըլլայ , որուն մէջը սիրողական դիպ-
ուածներ չի գտուին . Արդ թէ որ գրքիս
մէջ սէր չի դնէի՝ ան ատեն նիւթէն հե-
ռացած կ'ըլլայի ու բնականի դէմ գրած .
վասն զի մարդկային առջի կիւրքը սէրն է
ուրեմն ես ալ որ՝ վիպասանութեաբո մար-
դու կենաց նկարագիրը ջանացեր եմ գրե-
լու առանց սէր դնելու չի կրնար ընել :

Հիմայ թէպէտեւ Հայերէն է գրուած
բայց այնչափ պարզ Աշխարհաբարով որ
ամէն մարդ կրնայ դիւրաւ հասկնալ :
Ուստի , սիրելի բարեկամ , յուսալով թէ
ազգս իմ գիրքս պիտի կարդայ՝ մեծ սիրով
ու փափաքով իմ աշխատանացս պատուը կը
համարձակիմ՝ հրատարակելու՝ խնդրելով
ագնիւ ընթերցողաց որ ներողամիտ ըլլան
անոր անկատարութեանը համար :

ՆԳՈՒՆՐԳ

ՎԵՐԵՍՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

Գլխավորական զբաղւածութիւն մը — Ընթերցում :

Հատոնց խանութները գոց էին ու անցւորները կը հեռանային . փողոցները մինակ կը լսուէր պահապանին գաւազանին ձայնը : Պարոն մը որ անշուշտ գնանալու միտք չունէր՝ դիշեր ատեն՝ ժամը իրեքին աւտենները՝ գլուխը կախած Պէյ օղլույի մէջ ժուռ կ'ուզար : Ինքն ա'լ չէր գիտէր ուր

կ'երթար : Աս Պարոնս Թովմաս Առաքել-
եան կըսէին երէսուն տարեկանի մօտ էր .
դէմքը ոչ ազուոր՝ ոչ տղեղ , բայց կը
տեսնուէր թէ վարպետորդի է : Հիմայ
ականջ դնենք իրեն ու տեսնենք մօքէն
ինչ կ'անցի ու ինչ մօքով գիշեր տանն
փողոցները վէր վար կը պլաւարի :

— « Հայ անիրաւ խաղ հայ . . . աս ուր
» պիտի երթայ իմ վերջս . . . քանի ան-
» գամ է որ միշտ վրայէ վրայ կը կորսնցը-
» նեմ . . . երբ ստակ չեմ ունենար՝ միտքս
» կը դնեմ թէ մէյմ'ալ ձեռքս անցնելու
» ըլլայ մէկէն պարտքիս տամ . գոնէ քովս
» հազար բոլորը մինակ դրած ըլլայի , հի-
» մայ քովս մնացորդը կ'ունենայի . . . բայց
» ես անոր հակառակ միլիօնաւորի մը պէս
» վարուիլ ուզեցի ու խենդու մը պէս խա-
» ղացի : Ան պզտիկ « Խեօրն » ալ որ զիս յաղ-
» թեց ինչպէս ալ վրայէ վրայ թաղլըն կը
» բանար . . . հրմ . . . հայ թշուառական , ես
» միտքս դրեր էի զանիկայ խաբելու անի-
» կայ զիս խաբեց : Արէկ ալ տանտերս կը-
» ուիւ ըրաւ ինծի հետ՝ ինչու որ պարտքս
» չեմ վճարէր . . . իրաւունք ունի հիմայ
» շիտակը զրուցելու է . . . մօրաքրոջս ինծի
» խրկած 5000 բոլորներէն պիտի վճարէի

«Թէ որ էքարթէն զիս գլխէ չի հանէր . . .
 «Խենդ թովմաս դուն մարդ ըլլալիք չու-
 «նիս եւ սակայն ալ խենդութիւնը մէկ գի
 «դնելու առենդ հասաւ . . . ալ տղայ չեաւ

Հո՞ թովմաս ծոցէն քթախոտի տուփը
 (պուրնութու քութուսու) հանեց ու քա-
 չելով «Մ'ի իմ մէկ հատիկ կլոր մխիթա-
 «րանքս, կանչեց, հաւատարիմ ընկերս . . .
 «աղէկ որ տախտիկէ ես, չէնէ շատոնց քեզ-
 «մէ բաժնուած էի, դուն ալ ինձմէ :
 «Մ'էյմը մտած ենք բռնելու ճանքսնիս . . .
 «ինչ արհեստի որ ձեռք զարկի՝ չի կրցայ
 «տակէն ելլել : Հայրս բժիշկ էր . . .
 «Ինչո՞ւ ուրեմն ինծի հարստութիւն չի
 «թողուց . . . կարելի է թէ իր առենը շատ
 «հիւանդ չիկար . . . մանաւանդ Նզմիր հար
 «իր արհեստը կը գործածէր . . . անշուշտ
 «Թէ որ հոս Պօլիս եկած ըլլար՝ շատ հի-
 «ւանդներ կը գտնար . . .

«Իայց ես ինչ կըսեմ կոր, մի թէ՛ ես ալ
 «հարստանալու մտքով չէր որ ելայ պօլիս
 «եկայ ու երկու տարիէ վերջը աս խեղճ՝
 «վիճակի մէջ մնացի . . . մինակ աս բանով կը
 «մխիթարուիմ որ հոս հարուստ ու ազնիւ
 «ընտանիքներու հետ ճանչուոր եմ, ա-
 «նոնք ալ զիս մեծ մարդ մը կտրծելով,

«Վասն զի ես ինքզինքս անանկ մը ծախեցի
 «որ չըլլար, զիս կը պատուեն ու կը սիրեն
 «... Թէ որ աս վիճակս իմանային՝ ան-
 «շուշտ եւ ոչ երեսս նայող կ'ըլլար.

«Մէկ խօսքով պատիւ շատ ունիմ ու
 «ստակ ամենեւին. անալ տեսակ մը հի-
 «ւանդութիւն մը նէ. բարեբախտաբար որ
 «Պուրսայ մօրաքոյր մը ունիմ, (հալա) բա-
 «ւական հարուստ որ ամենեւին չի կրցաւ
 «կարգուիլ. . . երբոր մեռնի ես պիտի ժա-
 «ռանգեմ. . . բայց կարելի է ու հաւանա-
 «կան ալ է Թէ ես անկէ առաջ մեռնիմ
 «... որովհետեւ ինքը 70 տարի ունի ու
 «ինծմէ ուժով է. . . ես անկէ առաջ մեռ-
 «նելու ըլլամ իրեն աղէկ ժառանգութիւն
 «պիտի թողում. . .

«Ին տեսակ կնիկները շատ կ'ապրին. . .
 «ասոր հետ մէկտեղ խեղճ պառաւը իր Թո-
 «մասիկը մօկէ ամէնեւին չի հանէր. . . իրաւ
 «եւ ալ անոր շատ սրտաշարժ նամուկներ կը
 «գրեմ. այնպէս որ հիմայ ինքը անանկ միտ-
 «քը դրած է Թէ «կարգուեր եմ. . . ինչ
 «ընեմ հապա՝ չի գիտնալով որ կերպը բա-
 «նեցնեմ որպէս զի ձեռքս քիչ մը ստակ
 «անցնի նամակիս մէջը իրեն գրեցի Թէ
 «կին ունիմ ու մէկ գրիչով իրեքուորեակ-

«ներու (իւչ էքիզ չօճուք) հայր։ Ա՛հ,
 «սիրելի մօրաքոյր, թէ որ գիտնայիր ո՛ւր
 «գացին ինծի խրկած ստակներդ. ամենէն
 «գէշը աս է որ երկար ատեն ալ ստակ չի
 «խրկէր ինծի. ես ալ չեմ կրնար ամէն ա-
 «միս գրել թէ կնիկս որչա՞յ ծնա- , արդէն
 «տասնըմէկ որդի ունիմ գրեցի կինս հի-
 «ւանդացուցի քանի մը անգամ ինծի հա-
 «մար ալ այլ եւ այլ հիւանդութիւններ գը-
 «րեցի. չէ. . չէ. . խեղճ մօրաքոյր իմ. . .
 «ալ քեզի նեղութիւն չեմ տար. . . իրաւ-
 «յընէ ես ալ կ'ամչնամ կոր, որ անչափ
 «անգամ քեզմէ ստակ ուզեցի ու թեթեւ
 «սուտերով ալ խաբեցի. . . Աւ երբոր
 «միտքս կուգայ որ ժամուան մը մէջ ան-
 «չափ ստակ կորսնցուցի. . . կարծես թէ
 «զլխէս բան մը կ'իջնայ. . . »

Աս մտածմունքներէն ժողովա-
 սը կսկսի աւելի տագութեամբ դալել.
 ձեռքերը ծոցէն կը հանէ իբրեւ թէ բար-
 կացած մէջը բան չի գտնալուն ու կըսկսի
 հայհոյել. . . բայց հինգ վարկեանէն նորէն
 կը հանդարտի ու այսպէս կը շարունակէ։

«Ա՛տ ի՛նչ տխրութիւն է վրաս. . . թող
 «ոս ալ անցնի. . . մի թէ ես յուսահատու-
 «թեան իյնալու մարդ եմ. . . հա՛ թու՛մաս

« Գրեզ տեսնամ մի թուլնար, մի տրամիր,
 « միտքդ բեր որ քաջ սիրտ մը թշուառու
 « թեան դէմ կտրիճ կենալու է : Մարդ
 « նեղութեան ատեն բարեկամի կը մօտե-
 « նայ, բայց ան ատեն ալ բարեկամ չի գըտ-
 « նար . . . սակայն մէկ բան մը կնկայ կոր
 « միտքս . . . երթամ Ղազարոս աղային հետ
 « թուղդ խաղամ . . . կարելի է թէ քանի
 « մը հարիւր զուռուշ վաստկիմ . . . բայց
 « ինչով խաղամ ստակ չունիմ . . . անոր ալ
 « դիւրին ճամբան կայ :

« Ղազարոս աղան թուղդ խաղալը շատ
 « կը սիրէ ու շատ աւելի ալ գէշ կը խա-
 « ղայ, գրեթէ միշտ ինծի հետ կը կոր-
 « սնցնէ . ուստի հիմայ իր տունը երթալու
 « րլլամ՝ մէկէն զիս թղդի պիտի հրաւիրէ
 « ես ալ իբրեւ թէ անանկ պատահած րլ-
 « լայ քովս ստակ չունիմ կ'ըսեմ իրմէ փոխ
 « առնելով կը խաղամ ու վաստկելուս տա-
 « րակոյս չունիմ : Եւ թէ որ Ղազարոսը
 « հոն չէ՝ գոնէ բարկութիւնս տունը գըտ-
 « նաւած աղչիկներուն քովը կը բարատեմ,
 « մանաւանդ Տաթալէլ Վիրգինեային քով
 « . . . որ անչափ կը սիրեմ : »

Այլ թովմասը դէպ ՚ի Ղազարոսին տունը
 սկսաւ երթալ :

Աղա ճամփսիյի կողմերը՝ տախտկէ տան
մը սենեակին մէջ իրէք հողի կան որոնք
կըր սեղանակի (բանքօ) մը չորս գին նըս-
տած են : Սեղանին վըայ կանգեղ մը կը
վառի , որուն լուսովը պարոնին մէկը դի-
մացի նստած երկու աղջիկներուն Քօղոս
ու վերգիլեային հայերէն թարգմանու-
թիւնը կը կարթայ :

Աղջիկն որ Մարեամ անուանով 20 տա-
րեկան աղջիկ մը նէ . դէմքը զուարթերես .
բերանը մեծկակ բայց ազեղ չէ . աչքերը
աւելի չար քան թէ մեծ . գիծը շատ պըզ-
տիկ , վերջապէս խնդում երես դէմք մը
քան թէ գեղեցիկ : Երկրորդը տասներու թը
տարեկան աղջիկ մը նէ . դէմքով գեղեցիկ
անանկ որ առջի տեսնողը կընայ մէկէն
զարնուիլ : Ասոր ալ անունը Վերգիլեայ :
Իսկ երրորդը 30 տարեկան օձկնօ մըն է ա-
ւելի ազեղ քան թէ ազուոր . գիծը խոշոր
ու տախակ . ճակատը շատ կարճ : Սակայն
մեր պատանին աս անկատարելութիւննե-
րուն քով մաքուր հագուստներ հագնելով
ու ճեռնոցներ ալ դնելով ինքզինքը Վե-
նիսի մը տեղ կը դնէր :

Սինակ բանի մը վըայ շատ կը ցուէր .
սոքերը մեծկակ ըլլալով՝ մեծ ալ կոշիկներ

կը գործածէր որն որ շաա տղեղ կ'երեւնային նեղ բանթալօնին քով :

Աս ալ ըսենք թէ ինքիզինքը խեղացի ու գործունեայ (իշկիւզար) մարդու մը տեղ դրած էր անանկ որ ամէն տեղ վրան կը խնդային : Ընկերութեան ու ժողովքի մը մէջ զխաչիկը (որովհետեւ իր անունն է) կը բնտուէին որպէս զի վրան խնդալով զուարճանան : Հիմայ ականջ դնենք խաչիկին որ քովի նստած աղջիկներուն Պօղոս ու վերդիլեային Թարգմանութիւնը կը կարգայ . այսպէս ,

«Պաղղօյ կղզւոյն մէջ փորլուի քաղաքին ետին լեռ մը կայ որուն Սրեւելեան կողմը կը տեսնուին ատենով մշակուած երկրի մը վրայ պղտիկ խրճիթներու աւերակներ : Ասոնք գրեթէ խոշոր ժայռեր է . . .

—Իսուն ալ խաչիկ աղա՛ ինչ գէշ կը կարդաս կոր կանչեց Մարեամբ . . . կը վազէս կը վազէս . . . ամէն բան կը խառնես , բան մը չի հասկըցուիր :

—Սակայն , հոգ հոգէլ , կարծեմ թէ ամէն կէտերուն ու վերջակէտներուն վրայ կը կենամ կոր . . .

—«Ն»եմ գիտեր թէ փորլուի քաղաքին

«արեւելեան կողմն է լեռը չէ թէ գաղ-
 «ղիոյ . . . »

— «Ուրեմն , Տաթմաղէլ , նորէն սկսիմ . . .
 «Գաղղիոյ կողմոյն մէջ փորլուի քաղաքին
 «եօին լեռ մը կայ Ֆլաֆէ , որուն Արե-
 «ւելեան կողմը կը տեսնուին ատենով մը
 «շահուած երկրի մը վրայ երկու պզտիկ
 «խորճիթներու աւերակներ Վերջապէս :

— «Ի՛նչ կըսես խաչիկ աղա , կանչեց
 «մարեամբ , մի՛ թէ կարող ես գիշեր ատեն
 «ան աւերակներուն մէջէն պրտըտիլ .

— «Ինչո՛ւ չէ , Տաթմաղէլ ,

— «Հը . . . մ . . . վասն զի կարծեմ թէ
 «քիչ մը վախկոտ ես .

— «Զեմ ըսեր թէ Հերթիւլէս մընեմ
 « . . . բայց թէ որ զորօրինակ , Տաթմաղէլ ,
 «ղհրամանքնիդ , գիշեր ատեն ան աւերակ-
 «ներուն մէջէն ազատել պէտք ըլլար . . .

— «Հա՛ հա՛ հա՛ հա՛ ,

«Ի՛նչ մէյ մը միտքդ չի բերես որ ան-
 «ցած իրիկուն մեր սանդուխտներէն (Վեր-
 «աբիվէն) վար մթութեան մէջ կը վախնայիր
 «մինակ իջնալու :

— «Բառ-բօն , Տաթմաղէլ , Բառ-բօն , վախնա-
 «նէս չէր հապա՛ չիյնալու համար ուղեցի
 «որ լոյս ցուցնեն :

«Աստիք գրեթէ խոշոր ժայռերէ դու-
 »ցած հովտի մը մէջ կ'իյնան՝ որն որ եւք
 »մը միայն ունի

Հիւսիս . . .

— «Ասեղս ինչ բրի, կանչեց Վիրգինեան
 », . . . հիմայ ձեռքս էր

— «Թէ որ կուզէք, հասկնալէ, գետինը
 »բնտւեմ.

— «Կայնէ նայիմ . . . հա . . . գտայ . . .
 »խեղքս ալ ուր է . . . կարիս վրայ խո-
 »թած եմ . . .

— «Որն որ եւք մը միայն ունի հիւս . . .
 »հիս . . . հիւ . . . հիւ . . . սի . . . սային . . .
 »Հիւսիսային կողմէն . . .

«Հա հա հա . . .

— «Կարծեմ թէ լեզուդ չի դառնար
 »կոր, խաչիկ աղա կանչեց խնտալով մար-
 »եամը . բայց ինչո՞ւ կեցար թէ որ ասանկ
 »ամէն վարկեան հանգչելու ըլլաս կար-
 »թալէդ բան մը չի պիտի հասկցուի : »

«— Կախ դին է լըճօրն ար լապէսու վերի
 »ըսուած լեռը, ուսկից կը տեսնուին կղզին
 »մանող նաւերը ու լեռան ստորոտի է փոր-
 »լուի . . .

— «Ինչ կրեսս, աղջիկ, ըսաւ Վիրգինեան
 »մարիամին մի թէ ատ գիրքը ձանցրանալի

«չէ՛ որ խաչիկ աղան ալ ձայնը ցգած ա-
ռնանկ գէշ կը կարգայ կոր որ կարծես
«Թէ կոյր աղքատը իւրիշէ՛ն կը ջալէ» :

Աս միջոցին սենեակին դուռը բացուե-
լով Թովմասը ներս մտաւ ու ամէնուն բա-
բեւ տուաւ : Ան ատեն ընթերցող պա-
րոնին գիրքը գոցելով .

— «Պօնտօսար, կանչեց եկողին .

Թովմաս մէկէն աղջիկներուն Ղազարոս
աղան հարցուց, բայց անիկայ դուրս ելած
ըլլալով հոն անոնց քովը նստաւ : Վրան տխ-
րութիւն մը կար .

— «Աս իրինկուն ինչ ունիս հարցուց
Վերդինեան ,

— «Սօնչէ՛ր , առանկ տխուր պէտք չէ
ըլլալ աղւոր հափհաղէնէրուն քովը, Տօնչէ՛ր . »

— «Դուն ալ Տօնչէրնէրովդ մի սկսիր զիս
«ձանձրացնելու .

— «Թէ որ քիչ մը առաջ գայիր , ան ա-
ռտենը կը տեսնայիր » Թէ մենք ինչպէս կը
«ձանրանայինք պարոն Խաչիկին գիրք կար-
ողալը մօիկ ընելով . . . —

— «Անշուշտ Թէ որ գիրք կարդալդ ալ
«կաքաւ (օյուն օյնամաք) ընելուդ նմանի՛
«շատ խայտառակ բան ըլլալու է , կանչեց
Թովմասը ,

“Չէ, բառ-պօն է Տօս, բայց կաքաւելուս
 յիտար չունիք ըսելու, վասն զի չորս ամիս
 “Տարեկէկէն դաս առեր եմ ու. . .”

—“Անոր համար, կանչեց Մարեամբ խա-
 յիկին խօսքը կտրելով, մէկալ գիշեր Ա-
 ռագ աղային տունը ինծի հետ վալճ դառ-
 անալու ատենդ ընկար գետին՝ ոտքս կոխե-
 յցիր ու զիս ալ մէկ տեղ քաշելով՝ ամենքը
 յվրանիս խնտացին. . . կ’աղաչեմ, խա-
 յիկ աղա մէյմըն ալ զիս անկաժէ մընէր
 յվասն զի ալ քեզի հետ չեմ կաքաւել. . .
 յմինակ քու անուանդ գիշերը սո-տքէ մը
 յընելու ըլլաս, ան գիշեր սիրոյդ համար
 յԲօլք մը խօսք կ’ուտամ քեզի. . .”

Խաչիկը ուրախացաւ թէ իր ատենը հը-
 րամմելու փափաք ունի Մարեամբ ու ցըն-
 ծուծեամբ ոտք ելած ատենը ուշադրու-
 թիւն չըրաւ ու գլուխը կանդեղին գալով՝
 կանդեղը ընկաւ ու մարեցաւ։ Աղջիկներն
 սկսան բարձր ձայնով խնտալ ու զխաչիկը
 յանդիմանել։

Նոյն միջոցին խուցին դուռը բացուե-
 ցաւ ու աղջիկներուն մայրը թագուհի
 տուտուն ներս մտաւ, ձեռքը մոմ մը բըռ-
 նած։

—“Այ տ ինչ է, կ’նչեց թագուհին,

— «Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր խաչիկին վար-
դապետութիւնն է :

— «Բայց կանգեղը ընկած՝ մէջի եղը
դէպք թափիկոր : » Խաչիկը մէկէն կանգեղը
դէպք ու թափած եղը՝ մահրաման
դ(եղալըք) հանելով որբեց :

Սէկալնոնք ալ անոր շփոթութիւնը
տեսնալով կը խնտային : Իսկ խաչիկը ամօ-
թէն՝ ու բարկութենէն բարեւեց խա-
թութենները ու դուրս ելաւ . մօքէն ալ աս
խօսքերս մոմաւալով

« Որչափ որ ջանամ ինքզինքս Մարեամին
դիրել տալու , անչափ ալ հակառակու-
թիւնը ինձի յիմարութիւններ ընել կու-
տայ ու վրաս կը խնտան , ո՛ր շատ թշուառ
եմ ես . . .

Խաչիկը որ շատոնց Ղազարոսին տունը
կը մօնար , անոր քոյրը Մարեամին շատ
զարնուեր էր . Մարեամ ալ ո՛չ միայն զա-
նիկայ չէր սիրեր ամենեւին՝ հապա վրան
ալ կը խնտար . խեղճ պատանիին ջանքերը
միշտ փուճի կելլային : Հատ անգամ յու-
սահատութեան կ'իյնար , բայց շատ չէր
քշեր ու օր մը վրան անցնէր դարձեալ
նոր փոյթով կը ջանար աղջիկը որսալու .
Խաչիկը միշտ ծիծաղման պատճառներ

կ'ուտար վասն զի կամ անխելք խօղք մը խօսէր կամ չի գիտցած բանի մը վրայ կը մտնար՝ ու տակէն չիկրնալով ելլալ՝ պզտիկ կ'իյնար ու վրան կը խնտային :

Խաչիկը երթալէն վերջը քիչ անցաւ ու Ղազարոսը տուն եկաւ ու ինչպէս որ Թովմասը աղէկ գուշակեր էր զինքը Թղթի հըրաւիրեց ու անոր փոխ ստակ տալով ժամ մը Թուղթ խաղացին :

Ղազարոսը քարասունք անցած անցած անուշ բնութեամբ մարդ մըն է . իր եղբօրը տունը կը բնակի՝ որ հինգ տարուքնէ 'ի վեր մեռած է , վասն զի Վիրգինեային մայրը Թագուհին՝ այրի (տուլ) մնացեր էր Մարեամն ալ իրեն պզտիկ քոյրն էր : Տան մէջ բանի մը չէր խառնուէր , առտուն Պօլիս կ'երթար ու իրիկունք տուն կը դառնար : Վիշերները սովորութիւն ունէր՝ քանի մը բարեկամներու հետ Թուղթ խաղալու : սովորութիւն՝ որ հիմայ Պէյ օղլու շատ տարածուած է :

Նոյն իրիկունք Թովմասին Թուղթը յաջող երթալով 300 բողոր վաստկեցաւ ու ելաւ տուն դառնալու : Նրբոր փողոցը քանի մը գայլ (ստըմ) առաւ՝ մթութեան մէջ մէկը աեռաւ որ քարի մը վրայ 'նստած՝

ձեռքն 'ի գլուխ կ'ողբար . . .

«Մօտեցաւ որ խաչիկն է «—ի՞նչ ունիս . . .
 «խաչիկ աղա ինչո՞ւ հոս նստած կ'ող-
 »բաս կոր » . . .

— «Ի՞նչ պիտի ունենամ . . . չես գիտեր
 «թէ ինչչափ սիրտս կոտորած է . . . ես թէ
 «որ հոս ամիս մը նստիմ լամ ու ողբամ ,
 «Մարեամը որ անչափ կը սիրեմ , եւ ոչ
 «կը հարցնէ թէ ի՞նչ պատճառաւ աչքերս
 «թաց են . . .

— «Ուրեմն ամենեւին լալու չըլլաս շատ
 «աւելի աղէկ կընես . . . խեղճ պարոն ,
 «գնա՛ պառկէ . . .

Թովմասը հեռացաւ քովէն :
 խաչիկը հինգ վայրկեան աւելի կենալէն
 վերջը ոտք ելաւ ու նորէն դէպ 'ի Ղազարո-
 սին տունը երթալով . Մարեամին պատու-
 հաններէն վեր սկսաւ նայիլ՝ ուր որ լոյս
 կար .

— «Ըհ , թէ որ Մարեամը պատուհանը
 «ելլէր մէյմը . . . գոնէ մինակ իր շուքը
 «(քէօրկէ) կարենայի տեսնել .

Ու հոն , կոկորդը (պօղաղ) երկնցուցած
 «քիթը հովին տուած ու աչւընները ան պա-
 «տուհաններուն վրայ տնկած երբեմն ժուռ
 «գալով երբեմն ալ կենալով ու հառաչե-

լով . եւ ինչպէս ան աստղաբաշխը որ ա.
ռանց իր դիմացը նայելու երկնքին աստ-
ղերը կը դիտէր , մեր սիրահարեալ Պարո-
նը չի տեսաւ որ ոտքին առջին ահագին
փորած տեղ մը կայ որուն մէջ անձրեւը
ջուր էր լեցուցած . խաչիկ աղան պատու-
հանը նայելով «Ա՛հ» — մը կանչեց ու ջրին
մէջը ընկաւ . իր տաքցած արիւնն ալ մէ-
կէն պաղեցաւ :

Խեղճ պատանին դիւրութեամբ չելաւ
ան ահագին ծակէն՝ վրան ու բերանն աղ-
տոտած դարձաւ 'ի տուն իւր :

Գ Լ ՈՒՒ Բ .

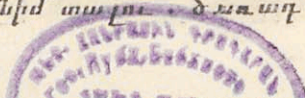
ԹՈՎԱԾԱՍԻՆ ՎԻՃԱԿԸ ԿԸ ՓՈԽՈՒՄ

Սաղուան օրը Թովմաս արթննալով մտքը եկաւ որ նոյն իրիկունը իբ բարեկամներէն մէկուն Աւագ աղային տունը «աւագի» հրաուիրուած էր . բայց վայելուչ հագուստներ չունենալով մտածեց Թէ ի՞նչ կերպով կրնար գտնալ . ստղկի կողմէն մինակ առջի գիշերուան Ղազարոսէն վաստկած 300^ր բոլորը ունէր : Եւ խորհրդածութիւնները ընելու վրայ էր յանկարծ սենեակէն ներս երկայն հասակ մէկը ներս մտաւ . Թովմաս զանիկայ չճանչնալով հարցուց Թէ ի՞նչ կը խնդրէ :

«—Պարոն Թովմաս Առաքելեանը կը «փնտռեմ», ըսաւ .

—«Ե՛ս եմ, ի՞նչ կայ որ :

—«Ի՞նչու ուրեմն . մինակ ձեզի գէշ լուր մը ունիմ տալու . ծառագ Պուր-

«սայէն կ'ուզամ կոր ու մեծ ցաւով կը
 «յայտնեմ ձեզի թէ Միատարա տուտուն
 ոճեր ազնիւ մօրաքոյրը անցեալ շաբաթ
 ոօր վախճանելով հրամանոց իր մէկ հա-
 յտիկ ազգականը իր բոլոր ստակաները թո-
 «ղուց ու ինձի յանձնեց իրեն հաւատա-
 «րիմ բարեկամը որ բերեմ՝ տամ . »

Թովմաս աս ըսելով սասոիկ ուրախու-
 թենէն կարծեց թէ երազ կը տեսնայ բայց
 ուրախութիւնը յայտնել չուզելով, մահ-
 րամայով երեսը գոցեց ու բարձր ձայնով
 սկսաւ լալ : Հինգ վայրկեանէն՝ ուրա-
 րախութենէն թափած արցունքները սր-
 բելով՝ հարցուց թէ որչափ ստակ է թո-
 ղուցած . «երկու հարիւր հազար բոլոր ,
 որ քովս է պատրաստ . » Աս ըսելով ան-
 ծանօթ մարդը ծոցէն խոշոր թղթէ գիրք
 (ճրգտան) մը հանեց ու մէջէն 20,000 նոց
 դայմէնէր հանելով Թովմասին ստակաները
 տուաւ քանի մը հարկաւոր ուրիշ թղթեր
 ալ միատեղ : { Ետոյ ելու գնաց : }

Թովմասը որ քանի մը վայրկեան առաջ
 հագուստ գտնալու ճարը կը մտածէր ,
 մէկէն յանկարծ անչափ ստրկի տէր ըլլա-
 լով իր ուրախութիւնը չէր կրնար բռնել
 ու գոյժները ձեռքը առած կը պագնէր :

Ահաւ բարձր ձայնով կանչել ու երգել ,
 ձեռքին ու ոտքին տակ ինչ որ դար կը կոտ-
 րէր . տանըտէրը վարէն՝ Թովմասին բրած
 շառաջիւնը (շամաթա) լսելով մէկէն վեր
 վազեց ու խուցը մտնալով « Աս ի՞նչ աղա-
 ղակ է որ կրնես կոր , Պարոն , կանչեց —

— « Բեզի ի՞նչ , պատասխանեց լրբու-
 » թեամբ Թովմաս , մի թէ տէր չեմ իմ
 » սենեակս ի՞նչ ուզեմ ընելու . . . սա թըշ-
 » ու առականն նայէ՛ մէյմը . . .

— « Աս ի՞նչ խօսքեր են , պարոն , առաջ
 » ինձի պարտքդ տուր նայիմ ու ետքը . . .

— « Պարտքս հիմայ կը վճարեմ քեզի ու
 » վերջը վայրկեան մը հոս չեմ կենար , աս
 » րանի՞ծած տեղը . . . ըսէ նայիմ շուտով
 » ի՞նչ պարտք ունիմ քեզի . . .

— « Հազար բոլոր . . .

Նոր հարստացած Պարոնը մէկէն վճա-
 րեց ան ստակը . ասնտէրը որ չէր գիտեր
 Թովմասին վիճակին փոփոխութիւնը ձայ-
 նը քաշեց՝ առաւ ստակները ու վար իջաւ :

Թովմաս ալ դուրս ելաւ տնէն ու գնաց
 մտաւ սրճարանոց մը (գահավէ թիւքքեանը)
 ու հոն ապսպրեց որ իրեն աղէկ տան մը
 մէջ մեծկակ խուց մը փնտռեն . ծառայ
 մըն ալ գտնան որուն ապսպրուի թէ իր առ-

ջի տնէն՝ կահկարասիքը (էշեա) հանէ ու
առ դին բերել տայ :

Թովմասը կը կարծէր թէ աշխարհիս բո-
լոր հարստութիւնը ձեռքը անցաւ մէկէն
իր առջի վիճակը մոռցաւ . արդէն գլուխը
բարձր բռնելով փողոցներուն մէջ կը գա-
լէր, անցնողները հրմշտկելով ու իր ճանչ-
ւորներուն կէս մը բարեւ տալով: Առաջ
դերձակի մը խանութը մտաւ ու նոր հա-
գուստներ գնեց . ետքը դիմացը Պօլիս
անցաւ որ իր ստակները ապահով տեղ
մը յանձնեց . սակայն չի մոռցաւ վրան ըս-
տակ ըլլալով քանի մը հազար ղուռուշ
առնելու որպէս զի բացած ծակերը գոցե-
այսինքն իր պարտքերը վճարէ : Ետքը նո-
րէն Պէյօղլու դառնալով Քալինօ պան-
դոկը (լօքանտա) գնաց կերակուր ու
տեղու համար : Առջի օրը որ մեր պա-
տանին կերակուր գտնալու դժուարու-
թիւնը ունէր՝ հիմայ Քալինօն գացած
մինչեւ պանդոկին ճաշերն ալ չէր հաւնէր
ու ծառայները կը յանդիմանէր թէ գէշ
ուտելիքներ կ'ուտան : Ետքը տուն դար-
ձաւ ու գիշեր ըլլալով վերէն 'ի վար լաւ
մը հագաւ ու ձեռնոցներ ալ դնելով ժա-
մը իրեքին ծառան առջեւէն իրեք մոմով

լապտեր (ֆէնէր) կը քաշէր ու ետեւէն մեր
 պարոն Թովմաս Առաքելեանը դեսպանի (էլ-
 չի) մը պէս Աւագ աղային տունը կ'երթար :
 Նայեցէք ի՞նչ զարմանալի բան է աշխար-
 հըս . նոյն մարդը գիշերը մը առաջ ծոցը ա-
 ռանց ստակ մը ունենալու նոյն փողոցնե-
 րը խեղճ վիճակի մէջ կը պըտըտէր . քսանը
 չորս ժամ ետքը ծառայով ծոցը լեցուն ,
 սիրտը հանգիստ դռնգըռնութեամբ ու ճո-
 խութեամբ սուարէ կ'երթայ : Աւագ
 աղան ըսածնիս փոշրո՞ւ եօլի մօտ փողոց
 մը կը նստէր : Քառասունը անցուցած
 մարմնով խոշոր ու հասակաւ պզտիկ մարդ
 մըն է , ամէն տեսակ արհեստի ձեռք զար-
 կաւ ու ամէն տեսակ բան ըրաւ բայց չեմ
 կարծեր որ աղէկ բան մը ըրած ըլլայ :
 Աւագը աս սովորութիւնը ունէր որ կը-
 ջանար հարսնիքներ ընել տալու , այսինքն
 ամէն պատանիները ու աղւոր աղջիկները
 կը գողցէր որ կարգու ին , մինակ աս մօքով
 որ անոնց հարսնիքը երթայ ու զուարճա-
 նայ : Բնութեամբ շատ հետաքրքիր ու
 ամեն բանի մէջ կուգէ գիծը խօթել :
 Միտքը դրած է թէ խելքի կողմէն իրեն
 նմանը չիկայ եւ թէ աշխարհիս եօթը հրա-
 շալիքներէն մէկն է : Ասոր հետ մէկ տեղ

ալ շատ տգեղ ու հեռուանց իր շունչէն
կը հասկցուի իրեն մօտենալը, բայց ինքը
որ չի գիտեր թէ շունչը կը հոտի՝ սովոր-
ութիւն է ըրած ամէնուն գիթը մանա-
ւով խօսիլ։ Աւփրանկայի շատ փափագ ու-
նէր եւ կուզէր որ իր տունը ամէն բան
Եւրոպայի ոճին հետեւի ու ամիսը երկու
անգամ սոսաշէ կ'ուտար ինչպէս որ նոյն
իրիկունը սոսաշէյի գիշերն էր։ Աս Պարոնս
մինչեւ իր կնկան Տափաճ կը կանչէր ու իր
աղոցը Տափաշէլ, Տօխէօ։

Իր կինը Վարդուհի փոփոխ գրեթէ էր-
կանը ասարիքն ու հասակը ունի։ Ոչ տգեղ
ոչ գեղեցիկ, բայց դժբաղդաբար նոյն
մտքերու եւ նոյն գաղափարներու կը հե-
տեւի։ Օտարի զարդարանքի շատ ստակ
կը խարճէր ու մէջքը անանկ կը սխմէր՝
բարակ երևնալու համար՝ որ շունչ առ-
նելու հազիւ թէ տեղ կ'ունենար. երբե-
մէն ալ իր հագուստը կը ճաթէր։

Ասոնք տասնը մէկ տարեկան Յակոբիկ
անունով որդի մը ունէին՝ որ չորս տարուան
աղու մը պէս գեռ գետինը խաղալիքնե-
րով կը խաղար. երկրորդը Բօլ անունով
հինգ տարուան ուրիշ տղայ մըն ալ՝ որուն
ամէն կամքը կընէին ու թող կ'ուտային

տղան ուղածը թնելու անանկ որ տղան
 ալ տան մէջ բան չէր ձգեր՝ կը կոտորէր ու
 կ'աղտոտէր : Երրորդը ութը տարեկան
 աղջիկ մը որ միշտ իր եղբայրները ծեծել
 կուզէ ցցրնելու համար թէ անոնցմէ մեծ
 ու խելացի է : Ասոնց միացուր կատու մը
 ու պզտիկ շուն մը որ միշտ կը հաչէ (1) ու
 Աւագ աղային ընտանիքը կը ճանչնաս :

Թո՛վմաս ասոնց տունը հասնելով՝ վեր ե-
 լաւ ու առջի կարգը մտաւ ուր սրահին
 մէջ տղաքները մէկգմէկու հետ կը կուռե-
 ին . վրայի Բալթօն ձգելու համար քովի
 սեղանատունը մտաւ ուր պառաւ մը լիմօն
 ատա շինելու զբաղած էր . Թո՛վմաս դի-
 տեց որ պառաւը լիմօնատաներուն համը
 կը փորձէր անդադար : Աոյն ատենը Աւագ
 աղան կ'երեւնայ ձեռքը կլոր կանգեղ մը
 բռնած՝ ու Թո՛վմասը տեսնալով — « վայ
 ոգուն Էս , պէ՛ն արի՛վէ , Ժօն լէ՛ր , քիչ մը
 յպաղ գայիր աղէկ կըլլար . . . հարուստ
 յպատանի մը կայ ներսը մեծ ընտանիքէ
 ոոր բան մը երգեց . . . աս թշուառական
 ոկանդեղն ալ չի վառիր կոր աս իրիկուն . . .
 ոբայց հոս մի կայնիր ներս մտիր . . . չեմ
 ոգիտեր ինչ ունի աս անխճածը որ միշտ
 ոկը մարի կոր . . . ներսը աղւ որ աղջիկներ

«ունինք թէ որ մէջերնէն մէկը հաւնիս
 «խրատ կուտամ, մէկէն կարգէ . . . սա-
 «տանն կանդեղ եւ սակայն դեռ երէկ էր
 «որ մաքրել տուի : » —

Թովմասը ժողովքին խուցը մտաւ : Հոն
 կանայք «էփրէն վրայ նստած՝ մէկմէկու հետ
 կամաց ձայնով կը խօսին եւ նոյնպէս ալ է-
 րիկ մարդիկ ու պատանիք : Մենեակը շատ
 լոյս չի կայ՝ ինչ որ ամենուէն վրայ աւելի
 տխրութիւն կը բերէ . անանկ որ ինքզին-
 քըդ աւելի եկեղեցի մը կը կարծես քան
 թէ սոսարէ : Տեսքով աղջիկներ պակաս
 չեն, Թագուհի տուտուն ալ ընտանեօք հոն
 էր :

Թովմաս ներս մտնալով Վարդուհի տու-
 տուն հետ տան տիկինը՝ իր սովորական
 ձայնովը սկսաւ խօսիլ, անանկ որ մէկէն ա-
 մէնքը Թովմասին սկսան նայիլ . բայց պա-
 տանիք շատ ուրախացան որ Թովմասը
 բարձրաձայն խօսեցաւ, անոնք ալ ձայ-
 ներնին բարձրացնելով սկսան համարձակ
 խօսիլ ու խնտալ :

Վաղ աղան ներս մտաւ ձեռքը կան-
 դեղը բռնած որ փայլուն լոյս մը կ'ար-
 ձրկէր ու սեղանակին վրայ դնելով — « Հի-
 մա պիտի վառի ալ, կանչեց, մինակ թէ

շատ աշխատեցայ մինչեւ որ շինեմ, հիմայ
 ալ մէկալը չերթար կոր, անիկայ ալ եր-
 Թամ շինեմ” ըսելով մէկ ալ կանգեղն ալ
 դուրս տարաւ։—

Սենեակին լոյսը աւելնալով Թովմաս
 աչքերը չորս դին պըտըտցուց։ Տեսաւ որ
 Քիանոյին քով իրեն անծանօթ ազնիւ վար-
 մամբ՝ երկայն հասակ պատանի մը կայ որ
 հոն նստած՝ Թագուհի տուտուին աղջկան
 Վերգինեային շատ կը նայէր։ Թովմաս ներ-
 սէն նախանձ մը իմացաւ անոր վրայ վասն զի
 ինքը ան աղջիկը շատ կը հաւնէր ինչպէս
 որ առաջ ալ յայտնեցինք։ Բայց նոյն մի-
 ջոցին յանկաբժ կանգեղը նորէն բոլորովին
 մարելով մինակ եթիւ ճրագով (մոմ)
 մնացին։ Սաբդուհին մէկէն իր երիկը
 կանչել սկսաւ։ Ասագ աղան ներս մտաւ
 ձեռքը մեծ մկրատ (մաքաս) մը բռնած
 — «Շեմ հասկնար ի՞նչու կանգեղները
 ոչեն վառիր կոր այս իրիկուն, ըսաւ . . . »

— «Բաբա՛ս աս առտուն Բօլը կանգեղնե-
 որուն հետ կը խաղար կոր, ըսաւ մէկալ
 ոգիէն պղտիկ աղջիկը, մէջն ալ լաթ (պէզ)
 ոկը խօթէր կոր» — Հա՛, Թէ որ տղաքս կան-
 դեղներուն հետ խաղալու ըլլան՝ կը հաս-
 կընամ որ հիմայ չեն վառիր . . . կինս ալ

«կը ձգէ Բօլին որ ամեն բանի դպչի . . .
 որ մը իմ սենեակս ալ տակնուվրայ պիտի
 որնեն . . .

— «Եւ ալ չեմ կրնար զաւկներս յանդի-
 մանել, ըսաւ Վարդուհին իր քովի նստող
 «խաթուններուն, թէ որ տղաքս սկսին
 «լալ՝ սիրտս կը շարժի . անչափ ալ կը-
 դսիրեմ . . մանաւանդ պզտի Բօլը որ կը-
 «ձգեմ ամէն ուղածը ընէ տան մէջ :

Նոյն միջոցին դուրսը աղաղակ մը բըր-
 թաւ ու շունը չարաչար կը հաչէր . ա-
 մէնքը դուրս ելան ու նայեցան որ Աւագ
 աղային աղաքները աթոռի մը վրայ ելած՝
 ուղեւոր լիմոնատաներուն ամանը (թէփ-
 սի) հասնիլ՝ որն որ պառաւը բարձր տեղ
 մը դրած էր, տղաքները վար ընկեր են՝
 ու շաքարեղէններուն հետ մէկ տեղ ու
 դաւաթներն ալ կոտրեր են . Տղաքները
 աեսնալով որ Հայրերնին վրանին կը վազէ՝
 փախչիլ սկսան . բայց Աւագը բարկացած
 պզտիկ Բօլին ետեւէն վազեց անալ իր մօրը
 հագուստին ետեւը փահուրեւելով իր հօրը
 երեսէն վեր խնտալ սկսաւ ու լեզուն հա-
 նեց : Թագուհին ալ տղան դրկեւելով «Նա-
 յեցէք ինչ սիրուն տղայ է, կանչեց տղան
 ու պագաւ : » Եւ տեսակ դաստիարակու-

Թեամբ առ տղաքները կրնային օր մը մեծ նալով իրենց ծնողքն ալ ծեծել :

Վերջապէս Աւագ աղան առ շփոթութեան վերջ դրաւ , ծառան կանչեցաւ նոր կանդեղներ բերին : Բայց տեսնալով որ առ կերպով սոսալէն առաջ չերթար կոր ու զուարճանալու բան չիկայ , մանաւանդ որ ականջին քանի մը մամրական խօսքեր եկան , ոմանք կըսէին , թէ — « Վ » ի թէ՛ մենք ասանկով պիտի զուարճանանք . » Աւագ աղան գնաց հոն գտնուող պատանիի մը աղաչեց որ քիչ մը Բիւնօ չալէ ու մէկալնոնք ալ կաքաւեն : Ին ալ սիրով սկսաւ Բօլքա մը չալել : Պատանիք նուագարանին (չալկը) ձայնէն արթննալով սկսան անկաճէ բընտռել , ու պարել : Թովմասը՝ խաչիկը՝ ու մէկ քանի ուրիշները կը կաքաւէին . Թովմասը Թագուհի տուտուին աղջկան հետ կը կաքաւէր : Երբուարդ՝ ան պատանին որ լուռ բիանօյին քով նստած էր՝ միշտ Վիրգինեային կը նայէր ու կը տեսնուէր թէ զան շատ կը հաւնէ : Վիրգինեան քիչ մը Թովմասին հետ կաքաւէլէն վերջը տեղը նստաւ . անալ ուրիշ աղջկան մը հետ պարել սկսաւ . Երբուարդ չի դիմանալով ելաւ տեղէն գնաց զՎիրգինեան պարի հրա-

ւիրեց . աղջիկն ալ սիրով ոտք ելաւ ,
Երգուարդ աս աղջկան հետ պարելով կը-
ջանար անոր հետ խօսակցիլ , բայց ինչ
խօսիլ առջի անգամ տեսած աղջկան մը
հետ որ փուճճ ու պաղ բան չըլլայ :—

Նոյն միջոցին Աւագը ձեռքը ուրիշ չորս
ճրագներ ալ բռնելով ներս մտաւ :

—“Լղէկ որ աւելի լոյս բերին հոս , ըսաւ
”Երգուարդ պարելով Վ իրգինեային որ կըր-
”նանք դիւրաւ հոս գտուած գեղեցկու-
”թիւնները տեսնալ : —“Լս խօսքիւ աղ-
”ջիկը պատասխան չի տուաւ , մինակ ժըպ-
”տեց . —“Շատ աղէկ կը կաքաւէք կոր ,
”ըսաւ նորէն Երգուարդը —”

—“Շնորհակալ եմ աս Խօսքիւնդին , բայց
”վրաս չեմ առներ

—“Լարծ եմ հապաւել , թէ ըսածս սուտ
”չէ . ու Պօլիս դեռ հրամանոց պէս աղէկ
”կաքաւող աղջիկ մը չի գտայ : ”—

Վ իրգինեան գիտնալով թէ ինքը աղէկ
կը կաքաւէ հասկցաւ թէ պատանին սըր-
տանց կը խօսի : Եւ ինքն ալ ըրած խօսքե-
րուն նմանը կուգէր պատասխանել բայց
չէր կրնար համարձակիլ :

Կաքաւը լմնալով ամէնքը տեղերնին
նստան . Երգուարդ Աւագին մօտենալով

— « Դա դիմացի հասցալէլլ , ո՞վ է , հար-
 ոցուց կամաց մը — Դ իրգինեան ցրցնելով
 — « Թագուհի տուտուլին աղջիկն է հայրը
 րանուանի վաճառական մըն էր , բայց շա-
 րտոնց է մեռած : . . . Կարծեմ բաւա-
 ռկան հարստութիւն թողած է . . . Իսկ
 աղջիկը իր խելքին ու բարեկրթութեան
 չկողմանէ անուն հանած է աղգիսմէջ . . .
 ուստի թէ որ հաւնեցար երթամ անունդ
 տամ իր մօրը ու քանի մը օրէն ես ան
 ոգործքը կը շինեմ ու զքեզ կը կար-
 ոգենք . . . »

— « Հրամանքդ ի՞նչ կը սես կոր , Աւագ
 աղա , ո՞վ ըսաւ հրամանոցդ թէ ես կար-
 ոգըւելու միտք ունիմ , մի թէ աղջկան մը
 ովրայ խօսելով . . .

Երգուարդին խօսքը բերանը մնաց վա-
 րն զի Բօլլ լալով հօրը վրայ եկաւ ու
 կանչեց — « Բաբա , եղբայրս զիս ծեծեց »
 Աւագ աղան ալ դուրս ելաւ որ իր մէկալ
 տղուն ականջէն քաշէ :

Քիչ ատենէն կաքաւը նորէն սկսաւ .
 առ անգամ Դ իրգինեան էր Բիանօ չալողը .
 Երգուարդ Բիանօյի քովը գնաց ու մտիկ
 ըրաւ : Եղջիկը շատ աղէկ կը չալէր անանկ
 որ զմայլած կեցաւ , թէ չալողին և թէ

չալողին մատուրներուն արագութեանը ու վարպետութեանը վրայ .

Երդուարդ քանի մը գովեստներ ըրաւ աղջկան . անոր չալելուն վրայ :

Կաքաւը դեռ կէս չեղած կանգեղնէրը նորէն մարեցան , ու ամէնքը սկսան բարձր ձայնով ծիծաղել . բայց տեսնալով որ աս սուարէն կէս մը մթութեան մէջ պիտի անցնեն ու արդէն կէս գիշերի մօտ է՝ Աւագ աղային տնէն հեռացած առանց անոր մօտիկ ընելու որ զամէնքը կը յորդորէր դեռ նստելու այսպէս կանչելով ,

— « Բայց դեռ բան պիտի խմէինք նրստեցէք . . . մի երթաք »

Գ Լ ՈՒ Խ Գ .

ԵԴՈՒՅՐԻ , ԱՂԱԲՆԻ ՈՒ ԳՕՂՈՍ .

Երդուարդ 22 տարուան ջմիւռնացի
երիտասարդ մըն է ազնիւ ընտանիքէ : Իր
ծնողքը կորսնցուցած ըլլալով մինակ կ'ապ-
րէր : Ազգականներ ունէր բայց իզմիր է-
ին . վեց տարի Եւրոպա նստած , բարե-
դաստիարակութիւն առած էր : Մասնա-
ւոր արհեստ մը չէր սորված մինակ նկար-
չութիւնը ազէկ գիտէր , զայն ալ իբրեւ
արհեստ չէր գործածէր : Տէօրֆ եօլ աչի ը-
րսուած տեղը տան մը մէջ վարձու (քի-
րայըլա) խուց մը կը նստէր : Մաւական շատ
հարստութիւն ունէր . այլ ազէկ գործք մը
փնտռելու վրայ էր , ուր երթար զինքը
սիրով կընդունէին ու պատիւ կընէին ի-
րեն , վասն զի ինքն ալ իր վարմունքովը
սիրել տուեր էր ամէնուն :

Երդուարդ դեռ թովմասը ու զխաչիկը

չէր ճանչցած , նոյն իրիկունը Աւագին տունը ճանչցաւ .

Երգուարդին նստած տունը ուրիշ տարականներ ալ նոյնպէս վարձու սենեակներ բռներ էին : Սէրի կարգին վրայ Աղաւնի անունով տասնը եօթը տարեկան աղջիկ մը կար որ շատ գեղեցիկ էր , ու Երգուարդին վրայի խուցը կը բնակէր : Եւ աղջիկը աղքատ էր սակայն Պօղոս անունով քսան տարեկան բարի ընտանիքէ տղայ մը աս աղջիկը շատ կը սիրէր ու գրեթէ միշտ անոր քովն էր . վասն զի զանկայ շատ կը սիրէր : Պօղոսը հայր մը ունէր մինակ որ ան ատեն Ասիա ճանբորդութեան էր գացած , Պօղոս կ'օգնէր ան աղջիկը ու թէպէտև աղքատ կերպով կ'անցնէին օրերնին , բայց Պօղոսին ձեռքը շատ ստակ չունենալով չէր կրնար հարստութիւն ծախել : Բայց իրենք զիրենք շատ սիրելով՝ հոգ չէին ըներ նեղութիւն քաշելու : Երգուարդ արդէն Պօղոսը կը ճանչնար բայց Աղաւնին՝ չէ , իրիկուն մը որ Երգուարդ իր խուցն էր՝ դուրսը խօսակցութեան ձայն լսելով դռան ծակէն նայեցող ու 35 տարեկան օտար մարդ մը տեսաւ որ Աղաւնիին հետ կը խօսէր .

— « Ինձի մտիկ ըրէ՛ , կըսէր աղջկան ,
 յդուռն աղւոր աղջիկ մըն ես որ սիրտս սի-
 «րեց . ու . . .

— « Ի՞նչ երթամ պարոն , ո՞վ կարծեցիր
 յղիս որ ինձի այնպէս խօսքեր կըսեսկոր . . .

— « Կեցիր կըսեմ կոր , գիտցիր որ ըզ
 յքեզ երջանիկ պիտի ընեմ . . . եկուր
 յինձի հետ բնակէ ու քեզի ես ամէն բան
 յկ'ուտամ ու կառնեմ , եւ աղքատու-
 յթենէ կ'ազատիս . . .

— « Բեզի գէտ խոշոր անպիտանին ո՛չ ե-
 յրեսը կ'ուզեմ նայիլ , սըւոր ըսած խօս-
 յքերուն նայէ .

— « Ի՞նչն աս շատ առաքինութիւն մի
 յծախեր ինձի աղջիկ , գիտենք որ պատա-
 յնիի մը հետ կ'ապրիս ու . . .

Ի՛այց ան պարոնին խօսքը բերանը
 մնաց՝ վասն զի աղջիկը մէկէն վեր փա-
 խաւ ,

Եւ դուարդ աս տեսարանէս հասկցաւ
 որ առաքինի աղջիկ մըն է Աղաւնին և թէ
 իրաւցնէ սրտանց կը սիրէ իր Պօղոսիկը .
 ասով մեծ համարմունք կապեց ան աղջը-
 կան վրան :

Եւ յիս իրիկունը Երդուարդ Աւագին առ-
 ընէն դառնալով երբոր տունը հասաւ ,

ու իր խուցը մտաւ քովի սենեակը տաք
 խօսակցութեան ձայն մը լսեց . երկու ե-
 րեք հոգի ալ վեր վար տան մէջ կը գալէ-
 ին , հետաքրքրութիւնը բռնելով խուցէն
 դուրս ելաւ եւ հարցուց մէկուն թէ ի՞նչ
 կայ . — « 1) Երի խուցը պզտիկ աղջիկ մը
 կը նստի որ ծանր հիւանդ է . » Եւսին իրեն
 « նոյն առեւնն ալ աղջկան սիրահարը Պօղոս
 շփոթ կերպով վար իջաւ ու Եդուարդը
 հոն տեսնալով մէկէն հասկցայ անոր թէ
 իր Աղաւնիին վտանգի մէջ է ու ի՞նչ ընե-
 լիքը չի գիտեր , Եդուարդ Պօղոսին խեղճ
 վիճակը տեսնելով իրեն սիրտը շարժե-
 ցաւ ու « մի վախնար դուն կանչեց , վեր
 » ել իր քովը կեցիր ես ալ կ'երթամ բժիշկ
 » մը կը բերեմ ըսաւ : » Եւ խօսքերուս Պօղո-
 սը Եդուարդին շատ շնորհակալ եղաւ ու
 ուրախութենէն անոր գիրկը պլուեցաւ :
 Եդուարդ մէկէն տնէն ելաւ որ աղջկան
 օգնութիւն բերէ . ատենը շատ ուշ ըլլա-
 լով դժուար էր ան ժամանակ բժիշկ դըտ-
 նալ մանաւանդ թէ բժիշկ մը յորդորել
 հիւանդ տեսնալու : Արդէն կէս գիշերը
 շատոնց անցած էր , Եդուարդ վազելով
 գնաց ճանչցած բժիշկի մը տուն , դուռը ու-
 ժով քանի մը անգամ զարկաւ . քառորդ

մը անցաւ մինչեւ որ դուռը բանան , պա-
ռաւ մը գիշերուան ճերմակ հագուստե-
րով՝ ձեռքը կանդեղ մը բռնած ու աչ-
ւըները շփելով Եդուարդին դիմացը ելաւ .
«ինչ կուզես ինչո՞ւ աս ատեն կը զարնես
դուռը » — «(ձ)է որ Պարոն բժիշկը հոս է ,
որսէ որ Եդուարդ կ'ըլլայ եկեր է ու
»կ'ազաչէ իրեն որ վտանգի մէջ հիւանդ մը
»սուսի գայ ազատէ : »

Պառաւը գթին տակէն մոմռալով վեր
ելաւ : Բիչ ատենէն բժիշկը եկաւ ու
Եդուարդին հետ մէկ տեղ Աղաւնիին քո-
վը գացին :

Լիւի կ'մը հիւանդը քնեկէն վերջը հաս-
կըցուց թէ աղջիկը վտանգէն խալտեր է ,
մինակ թէ զգուշութիւն ընելուէ որ հի-
ւանդութիւնը նորէն չի դառնայ : Լիւ
թուղթի մը վրայ քանի մը դեղեր գրելով
ձգեց գնաց ու խօսք տուաւ որ վաղուան
օրը նորէն կուգայ :

Եդուարդին սիրտն ալ հանգչելով դար-
ձաւ իր խուցը գնաց , ու պառկեցաւ :

Վ) Իրգինեային յիշատակը միտքը գալով
մինչեւ առտուն արթուն կեցաւ ու անոր
մտածեց , վասն զի ան աղջիկը շատ հաւ-
նեւ էր : Վ) աղուան օրը մեր պատանին

վեր ելաւ ու կամացուկ մը Աղաւնիին սեն-
եակին դուռը զարկաւ : Պօղոսը որ բոլոր
դիշերը աչքերը չէր գոցած ամենեւին
դուռը եկաւ բացաւ ու ներս մտաւ : Ա-
ղաւնին արդէն ինքզինքը գտեր էր ու մի-
նակ տկարութիւն կար վրան :

— « Սիրելի Աղաւնիս կանչեց Պօղոս ,
դիտնալու ես թէ երէկ դիշեր իմ բարե-
կամս պարոն Եդուարդը մեծ բարիք մը ը-
րաւ մեզի . ինքն էր որ գնաց քեզի բժիշ-
կը բերաւ Աղաւնին սրտանց շնորհակալ
եղաւ : « Պարտքս էր , կանչեց Եդուարդ
ու շատ գոհ եմ որ աս պատճառաւ ալ հը-
րամանոց հետ ճանչւորութիւն ունեցայ »

— Եդուարդ տեսնելով ասոնք անչափ ի-
րենք զիրենք կըսիրէին՝ վրանին կը զար-
մանար ու գոհ կըլլար : — « Ինչպէս ա-
մենեւին կարգուիլ իր մօքէն չէր անցնէր
ասոնց երջանկութիւնը ու մէկզմէկու ու-
նեցած սէրը տեսնալով՝ ամուսնութեան
սէրը որտին մէջ վառուեցաւ . մանաւանդ
որ առջի դիշերը հաւնած աղջիկը միտքը
բերելով կարծեց թէ բոլորովին միտքը կը-
փոխէ : Բանի մը վայրկեանէն երբոր Եդ-
ուարդ դուրս ելաւ Տօղրու եօլ սկսաւ
գալելով պարտիլ :

«Ա) Է որ կարգուիմ պէտք է որ առած
 ոկնիկս շատ սիրեմ կ'ըսէր ինքիրէն , ա-
 տնանկ որ մինակ անոր սիրոյն զոհ (ընեմ
 ոհիմակուան անձնիշխանութիւնս , եւ
 ոպէտք է որ վստահ ըլլամ թէ առած աղ-
 ոջիկն ալ զիս նոյնպէս սրտանց կը սիրէ :
 ոկրէկ իրիկուն տեսած աղջիկս շատ աղ-
 ուոր էր ու կ'երեւնար թէ աղէկ դաստի-
 ոարակութիւն մը ունի . բայց ո՞ գիտէ
 ոարդէն որուն խօսք տուեր է ու ո՞րչափ
 ոսիրահարներ (սէվկիւլիւ) ունի աղջիկք
 ոորոնք անշուշտ զայն ինձմէ առաջ ճանչ-
 ոնալով իրեն սիրտը վաստակեր են

Լ) Խորհրդածութիւններուն մէջ ընկղ-
 մած էր Եղուարդ երբոր ինքզինքը յան-
 կարծ Աւագին տան առջին գտաւ : «Ս'ի
 ոթէ՞ դուռը զարնեմ , ըսաւ ինքիրէն ,
 ոի՞նչ ու չէ , բան մը կը պատճառեմ զոր
 ոօրինակ կըսեմ թէ երէկ գիշեր գաւա-
 ոզանս հոս ձգեթ եմ կարելի է թէ իրեն
 տքեռնէն երէկ իրիկուն հոս տեսած աղջ-
 ոկան վրայ աւելի տեղեկութիւն կրնամ
 ոստանալ : »

Լ) յսպէս մտածելով Եղուարդ տունը մտաւ
 ու վեր ելաւ : Սրահին մէջ էրէք տղայ
 գետինը նստած առջեւնին ալ ամանով

(Թապաք) մը անուշ կար որն որ իրարու հետ խառնելով կ'ուտէին : Սրանին ու բերանին անուշէն չէր երևնար մինչև գետինն ալ Թափեր էին : Քովերնին շունը կայ որուն գլուխը սև գլխարկ (Թաքեա) մը անցուցեր են որն որ իրենց հօրը գլխարկն է . Թէպէտ կէս օրը շատոնց անցեր էր , սակայն դեռ չորս կողմը ժողվըւած չէր , ու դեռ ծառան կ'աւելէր (սիւրբիւրմէք) . Եղուարդ տղոց հարցուց Թէ հայրերնին տունն է Թէչէ , « չոս է բայց մամայիս խուցն է . » ըսաւ աղջիկը առ խօսքիս աթոռի մը վրայ նստաւ ու սպասեց որ Աւագ աղան գայ : Բայց մինչեւ որ տանտէրը երևնայ Եղուարդ փոշին (Թօզ) մէջը կեցաւ վասն զի ծառան առանց Եղուարդին պատիւ չընելով ան տեղն ալ ըսկսաւ աւելել : Ս'երջապէս Աւագ աղան երեւցաւ ու ձեռքը Թոթովելով : « Թողու . » Թիւն կը խնդրեմ կանչեց Եղուարդ ոտք տեղաւորով , բայց Աւագ աղան անոր խօսքը ոկտրելով , շատ աղէկ եղաւ որ եկար ըստաւ վասն զի Տափաթին հագուստը սխմելու ովրայ էի ու չէի կրնար . . . աղէկ որ երկար , ու քու պատճառաւ խախտեցայ ու քովդ եկայ . . . Տափաթ կրսէ Թէ հա-

«գոլասոր նեղ չէ, բայց չեմ գիտեր ինչ-
 ոպէս կ'ըլլայ որ անչափ աշխատելէն վեր-
 ոջը չի կրցայ կոճկել:»

Սեր պատանին կարծեց թէ Աւագ ա-
 ղան զինքը ուրիշ խուց մը պիտի հրամցնէ
 վասն զի հոն յորտ կար ու տմէն բան ալ
 տակն ու վրայ էր. բայց անիկայ տակը ա-
 թուա մը քաշելով: — «Քիչ մը հոս կենանք
 ջրսաւ մինչեւ որ ներսը մաքրեն յետոյ հոն
 ոկ'երթանք թէ որ կը կամիս ըսէ որ հրա-
 ճման տամ կրակ բերեն . . . բայց կար-
 ճեմ թէ շատ ցուրտ չիկայ . . . արդեօք
 ոժամը քսնի՞ է . . . դեռ եւ ոչ վրաս հա-
 ոգայ . . . թողու թիւն կը խնդրեմ . . . »

— «Եւ ու թնին մօտ է, ո «ի՞նչ կը-
 ոսեցի որ, կանչեց զարմանալով Աւագ ա-
 ողան, ես որ անչափ գործք ունէի այ-
 ոսօր . . . իրեք տեղ խօսք տուեր եմ իրեքն
 ոալ հարսնիքի վրայ, իմ ձեռքով իրեք հո-
 ոգի կան որ պիտի կարգուին բարեկամ,
 ոչեւ գիտեր ի՞նչ աղէկ բան է կարգուի-
 ոլը . կը յուսամ թէ քիչ ատենէն հրա-
 ոմանքդ ալ պիտի կարգուիս, բայց առանց
 ոինձի հարցնելու կին չ'առնես . . . »

— «Դեռ ես ատեն շատ ունիմ ըսաւ ա-
 «նոր եղուարդ: — «Սի թէ երէկ գիշեր

ոհոս աղջիկ մը չի հաւնեցա՛ր հէ՛ . . . ըսէ
 Պնայիմ ինձի բարեկամաբար ու գիտցիր
 Պոր իմ քովս գաղտնի կը մնայ ու գործքդ
 Պես կը շինեմ . . .

«Նէ պարոն չէ կանչեց Եդուարդ քիչ մը
 Պբարկացան Աւագ աղային միշտ աս տե-
 Պսակ խօսակցութիւն ընելուն ու զինքը
 Պկարգուելու գոգրելուն վրայ, հոս առօր
 Պհամար չեմ եկած ու մինակ թէ գաւա-
 Պզանս երէկ գիշեր հոս ձգեր եմ ու առ-
 Պնելու եկայ . . . գաւազանդ հոս ձը-
 «գեր էք . . . պէտք է տղոց հարցնել . . .
 ՊԱմէն բան անոնք կը խառնեն . . . ա-
 նանկ որ երբ տունը բան մը կորսուի միշտ
 Պանոնց քովէն կը գանուի, — ԲՕԼ. ԲՕԼ հոս
 Պեկէք, . . . — «ԹՕՂ տուր խաղան տը-
 Պղաքները ու . . . » — «չէ չէ պէտք է որ
 Պգան գաւազանդ յայտնեն ու միանգա-
 Պմայն աս առիթով կ'ուզեմ որ տեսնաս
 Պինչ սիրուն եւ արթուն զաւակներ ու
 Պնիմ . . . ԾՕ, թշուառականներ, հոս ե-
 Պկէք նայիմ, . . . Եդուարդ որ արդէն
 բաւական տեսեր էր ան տղաքները ու նո-
 րէն տեսնալու ամենեւին փափագ չունէր
 Պաք ելաւ որ երթայ՝ տղաքը վրայ հասան .
 Յակորիկը գետինը չորս ոտքով գալելով

գլուխը թղթէ շինած երկու իշու ականջներ
 անցուցած ու իր վրան ալ պզտիկ եղբայրը
 հեծցուցած ետեւէն ալ քոյրը որ ձեռքը
 դրիչ մը առած Յակոբիկին կը զարնէր .
 այսպէս իրեքն ալ իրենց հօրը մօտեցան
 խնամալով ու ծիծաղելով : Աս տեսարանիս
 Եղուարդ խնամալ սկսաւ , Աւագ աղան
 ալ ասոնց նայելով կը հաւնէր ու կը խըն-
 ար : Բայց երբոր շուռն ալ եկաւ ու
 գլխի իրեն սեւ գլխարկը ճանչցաւ « ծօ ա-
 ղնիրաւ թղաքներ կանչեց , ծօլիյէն գը-
 ղուխը ինչո՞ւ իմ գլխարկս անցուցեր էք . . .
 Պձեղի մի թէ չ'ապսպրեցի թէ իմ բանե-
 րուս չի գպէք . . . — « թղաքները
 յիրարու վրայ ձգեցին յանցանքը . նոյն
 Պմիջոցին Աւագ աղան իբր աղջկան ձեռքի
 Պգրիչը տեսնալով « Աս ի՞նչ գրիչ է ձեռ-
 քըդ կանչեց սաստիկ բարկութեամբ . . .
 Պինչո՞ւ իմ սենեակս կը մտնաք ու հոն ա-
 ղմէն բաներս կը խառնէք տակն ու վրայ
 ղընէք . . . ծօ առ թուղթը ի՞նչ է որ ա-
 ղեր իշու ականջներ ըրեր ես . . . ծօ իմ
 ղամենէն հարկաւոր թուղթերէս մէկն է ,
 ղհիմայ կը ճաթիմ . ալ աս շատ կ'ըլլայ
 « կոր , ձեղի պէս անիծած թշուառական
 « թղաքներ « ըսելով , սկսաւ զանոնք ծե-

ծեծել։ Տղաքները ձայներնին ձգած ըս-
կան լալ ու պօռալ։ Ու աս տեսարանս
գեռ պիտի քշէր թէ որ մայրը դար չա-
զատէր։ Ս' երջապէս Աւագ աղան իր գըլ-
խարկը գրիչը ու թղթերը առնելով Եդ-
ւարդին քովը եկաւ։ Իսկ տնիկոյ որ աս
այցելութենէ կը ձանձրանար շատ՝ Թո-
ղութիւն խնդրեց ու գործի մը պատճա-
ռելով ոտք ելաւ։ «Ե՛րեսամ թէ ըսաւ
»անոր Աւագ աղան —նորէն կը տեսնը-
»ւինք . . . այս իրիկուն մենք Թատրոն
»պիտի երթանք ու Թագուհի տուտուն ալ
»իր ընտանիքովը մէկտեղ պիտի գայ ,
»դուն ալ եկո՛ ու հոն նորէն կը տեսնը-
»ւինք։ » — «Նայիմ կը ջանամ գալու ,
»թէ որ արգելք մը չի պատահի . . .

Եդուարդ Աւագին ձեռքէն խալե-
ցաւ . ու թէպէտե ժամ մը շատ նեղու-
թիւն քաշեց բայց նոյն իրիկունը Թա-
գուհի տուտունին ընտանիքովը Թատրոն
երթալը իմանալով , շատ ուրախացաւ , ու
ան առեն Աւագին տունը դացած ըլլա-
լուն շատ գոհ եղաւ :

Եդուարդ մինչեւ իրիկուն քանի մը
բարեկամներու հետ անցուց։ Իրիկունը
ժամը իրեքին Թատրոն գնաց որ խաղը

սկսեր էին , մեր պատանին առաջ Բաւ-
մաւ ուսկից աղէկ կրնար տեսնալ թէ
նոյ կայ հոն . աչքերը չորս դին պատը-
նելէն վերջը կրնր տեսաւ ու անոր դիմա-
ցը Գայիանէն նստեր էր . . . նայեցաւ որ
լծէրնոն թիւը եօթն է մէկէն դուրս ե-
լաւ ու գնաց անոնց սենեակին քովի ութը
նումէրօն բանալ առաւ ու ներս մտաւ .
առաջ ակնոցները դնելով սկսաւ մէկալ
լծէրը դիտել առանց քովի լծիէն աչքը
դարձնելու :

Բոլոր Թաթրոն աչքը պատընէլէն վեր-
ջը Եղուարդ կամացուկ մը սենեակը նա-
յեցաւ ու աչքին ծայրովը զԳայիանէն
դիտել սկսաւ : Աղջիկը աւելի գեղեցիկ ե-
րեւցաւ եւ արդէն սիրտն ալ սկսաւ նետել :

Սակայն նոյն միջոցին տղու լալու ձայն
մը բթմաւ Թաթրոյին մէջը . Եղուարդ
տեսաւ որ քովի լոճին միւս դին Աւագ ա-
ղային տղաքները կային խաչիկին ու Մար-
եամին հետ . զարմացաւ Եղուարդ թէ
ինչպէս ան պզտիկ ու չար տղաքները Ա-
ւագ աղան Թաթրո բերեր է : Բօլը տե-
սարանին վրայ ծաղիկներ տեսնելով խա-
չիկէն ուզեր էր որ իրեն ապ , ան ալ չի-
կրնալով տղուն հասկցնել թէ անկարելի

բան է տղան ձայնը ձգած լալով կը կան-
 չէր : Բոլոր Թառոնն շփոթեցաւ ու չորս
 կողմէն հանդիսաւորները պօռալ սկսան ,
 « շի , շի , սս , սս , լուռ թիւն հանեցեր
 զաղան . . . , » մինչեւ որ Աւագ աղան
 բարկայած տղան գիբկը առնելով Թառ-
 րոյէն ու ստիպեցաւ մինչեւ ասունը տանիլ
 ան ատեն չորս դին նորէն լուռ թիւն օր-
 րեց : Կէս ժամէն առջի տեսարանը լը-
 մացաւ . Եղուարդ դիտեց որ քովի սե-
 նեակը երիտասարդին մէկը մտաւ մէջի
 տիկիններուն հետ հետեւնին սկսաւ խօ-
 սիլ : Գայիանէն կը խնտար անոր հետ ու
 համարձակապէս կը խօսէր . Եղուարդ
 ներսէն բարկութիւն իմացաւ ինքիւրեն
 այսպէս մտածեց « վայ ինձի թէ որ աղջկան
 « սա պարոնին հետ խօսիլն ու խնտալը տես-
 « նալու համար եկայ հոս . . . սակայն ալ
 « ինչո՞ւ կը բարկանամ կոր . . . ու կը նա-
 « խանձիմ կոր . . . աղջիկ մը որ դեռ մէկ
 « անգամ մը միայն տեսայ ու հաջիւ թէ ա-
 « նոր մէկ քանի խօսք ըսի . . . մի թէ աղջ-
 « կան հետ մէջերնիս խօսք մը ունինք . . .
 « չէ . . . Ուրեմն ինձի ինչ որու հետ ուզէ
 « ազատ է խօսելու : » Այն միջոցին Եղ-
 ուարդին Լօջը զաւկին ու Աւագը ներս մը-

տաւ .

— «Բարի իրիկուն քաւ Եղուարդին

— «Բարե »—

— «Հատոնց հոս էիր ես ալ հիմայ ըզ
քեզ տեսայ : »—

— «Իէս ժամի չափ կայ : »—

— «Սրեմն ինչո՞ւ մեր Լօշը չես հրամ-
մեր . . . »

— «Բու Լօշը ո՞ւր է որ հարցուց Երդ-
ուարդ .

— «Լհա քովի սենեակը կինս կայ ու
Թագուհի տուտուն ալ իր աղջկան Վիր-
գինեային հետ .

— «Սիւն . . . չէի գիտեր . . . բայց ինչ
երթամ նեղութիւն տամ ան տիկիններուն

— «Նեղութիւն ինչո՞ւ պիտի տաս . . .
» Ընդ հազառակն շատ կ'ախորժին Թէ որ
» իրենց այլեւութիւն մը ընելու ըլլաս :
» Լիս ալ կայ որ իմ Լօշը օտարական անձ
» մը չիկայ . . . արդէն կը ճանչնաս Թա-
» դուհի տուտուն, ու իր աղջիկը հարմարէլ
» Վիրգինեան եւ կարծեմ Թէ ատ աղջիկը
» հաւենեցայ մէկալ իրիկուն միտքդ կ'ու-
» գայ . . . »—

Լիս խօսքերուն Եղուարդ պաղ կերպով
պատասխան տուաւ Աւարդին կասկած

(շեւփհէ) մը չի տալու համար : Աւագ աղան նորէն յորդորեց զինքը որ իր սենեակը դայ ու իրեն հետը եղած խաթուններուն երթայ այցելութիւն մը ընէ : Եղուարդ ալ որ ուրիշ բան չէր խնդրեր՝ ալ չի կրնալով դիմանալ ելաւ Աւագ աղային խօսքը մօտիկ բրաւ :

Երգուարդ երբոր ներս մտաւ դեռ ան պատանին վերգինեային հետը կը խօսէր : Սենեակը գանուող տիկինները Թագուհին ու Աւագին կինը զինքը սիրով ընդունեցան : Երգուարդ Վերգինեային ծրուելով մը բարեւ տուաւ ու անոր քովը գտնուող պարոնին կէս մը . . . Թագուհի տուտուն սկսաւ Եղուարդին հետ խօսիլ բայց անիկայ չթագուհին մօտիկ ընել ձեւացնելով ամէնքն անոր նայելով Վերգինեային ու ան պատանին մէկ տեղ մէջերնին ըրած խօսակցութեան ականջ կը դնէր : Սակայն Եղուարդին սիրտը հանգչեցաւ վասն զի անոնք Թաթրային վրայ կը խօսէին ու պատանին աղջկան ձեւացուցած ողբերգութեան պատմութիւնը կը պատմէր : Սակայն Եղուարդ ամենեւին Վերգինեային չէր նայէր . . . կը վախնար որ աղջիկը բան մը չի կռակածի թէ ինքը

մինակ անոր համար թատրոն եկեր է :
 Բայց նայիս որ ան պատանին բարեւ տա-
 լով դուրս ելաւ . . . Վերգինեան բարե-
 կամութեամբ անոր բարեւը առաւ
 — « Բայց անոր երթալէն վերջը մտածեց
 յինքիրեն Վերգինեան վրան տխրութիւն
 « մը չի տեսնուիր կոր , ուրեմն ըսել է թէ
 « ես գէշ կերպով մակաբերութեւն ըրեր
 » եմ . ուրեմն ես սխալեր եմ վասն զի ան
 » պարտնը Վերգինեային նշանածը չի կրնար
 » ըլլալ : »

Նոյն միջոցին Թագուհի տուտուն « Թու-
 » ղութիւն պարոն ըսաւ Եղուարդին , ը-
 » եյի որ հրամաքնիդ « պատկերահան
 » եք . մի թէ՛ կրնամ համարձակիլ աղա-
 » չելու հրամանոցդ թէ մեր տունը հրամ-
 » մէք ու պատկերնիս քաշէք : » —

« Նշուշտ ու մեծ սիրով ասանկ գորքի
 » մը ձեռք կը զարնեմ , ու վաղը թէ որ
 » կամիք կ'ուզամ ձեր տունը » — Բայց
 նոյն միջոցին նուագարաններու ձայնը ըս-
 լելով Եղուարդ բարեւեց զանոնք խօսք
 տալով իրենց թէ երկրորդ օրը կ'ելթայ
 պատկերնին կը քաշէ :

« Եղուարդ ուրախութենէն իր տեղը
 » չէր կրնար կենալ . եւ անոնց հետ տե-

«սութիւն ընելու հնարքը կը փնտռէի ա-
 «հա ոտքով եկաւ . . . հիմայ անոնք ինձի
 «կ'աղաչեն կոր թէ որ պատկերնին քաշեմ
 «ու մինչև շնորհակալութիւն ալ պիտի ընեն
 «ինձի :» — Բայց Երգուարդ , որ վար-
 պետորդի էր իր ներսի ուրախութիւնը
 ծածկեց ու մանաւանդ ան վայրկեանէն
 վերջը իր մօքէն բան մը չանցրէ : Սա-
 նաւանդ կը վախնար որ աղջկան մարդ
 բան մը չի կասկածի , տակայն մեր պա-
 տանին գիտեր ը ելքը ու ան սնկ մը վար-
 ուեցաւ որ մինչև վերջը զինքը չի մասնեց :
 Ու երբոր երկրորդ տեսարանը լմացաւ Ա-
 ւագ աղան նորէն իր լօքը գալով

— «Սիրելի պարոն , բաւ անոր Եր-
 «ուարդ գլխու ցաւ ունիմ , ու աւելի
 «չեմ ուզեր կենալ հոս , մինտկ ինդրեմ
 «ընտանեացդ նորէն բաբել ընեա թմ կող-
 «մէս ու բոեա Թագուհի տուտուին թէ
 «վաղը անպատճառ կ'երթամ իրենց տունը
 «պատկերնին կը քաշեմ :» — Այս բռնելով
 Երգուարդ Աւագին ձեռքը թռթկեց ու ե-
 լաւ թատրոյէն : Երգուարդին ուրախու-
 թեանը չափ չիկար . վառն զի վաղուան օ-
 րը Ղազարոսին տունը պիտի երթար , հաւ-
 նած ու սիրած աղջկան տունը պիտի եր-

Թաք . . . ու սա բանիս մտածելով տղու
 մը պէս ցաթկրտելով ու երգելով իր տու-
 նը դարձաւ :

ՎԵՐՋ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻՆ

Երբ որդիք աճեալ զիւր Ես
Հապորի Բաժնոս ըլլալով ետե-
տե- պիտի հրապարակուի :

Ե. Քն. Քի Հապորը քաար շու-
ռու է :

9492

20 13

